RYBÍZ ALPINSKÝ

Ribes alpinum

třída: vyšší dvouděložné; **řád:** lomikamenovité; **čeleď:** meruzalkovité; **rod:** rybíz;
druh: rybíz alpínský; **lidové názvy:** meruzalka alpínská

POPIS:

Rybíz alpínský je dvoudomý netrnitý keř 1 – 2,5 m vysoký, hustě větvený, s větvemi vystoupavými až poléhavými, s tmavou papírovitě odlupčivou borkou.

Má listy střídavé, drobné, tří- až pětilaločné, na líci tmavozelené, na rubu leskle zelené, oboustranně roztroušeně chlupaté, na bázi zaokrouhlené, laloky jsou v zářezech celokrajné, na vrcholech pilovité. Letorosty jsou žlutohnědé, lesklé, lysé, slabě lištovité.

Kvete v dubnu až květnu, květy vyrůstají v krátkých vzpřímených hroznech, samčí po 10 – 30, samičí po 3 – 7, jsou pětičetné, zelenavě žluté.

Plody jsou šťavnaté, vícesemenné, červené, lysé bobule, na vrcholu s vytrvávajícími zbytky kalicha, mdle sladké chuti.

ROZŠÍŘENÍ:

Rybíz alpínský je západoevropský druh s východní hranicí rozšíření v Karpatech. Dále se vyskytuje v menších izolovaných územích na Kavkaze a v pohoří Atlas v Africe.

U nás roste roztroušeně po celém území od vrchovin až do horských poloh, zejména na skalnatých místech ve smíšených a listnatých lesích.

Vyhledává humózní, čerstvě vlhké, skeletnaté půdy, typická stanoviště jsou na sutích, příkrých svazích a na skalách živnějších hornin. Nesnáší přílišné sucho a horko. Vydrží růst trvale v hlubokém stínu.

Je odolný vůči klimatickým extrémům, navzdory svému jménu však nejčastěji roste v pahorkatinách. Je to typický lesní druh; nad lesní hranicí v horách neroste.

Další druhy rybízů patří ke známým a oblíbeným ovocným dřevinám. Rybíz zahradní s většími laločnatými listy a červenými nebo bělavými průsvitnými sladkokyselými plody je druh nejasného původu. Je odedávna pěstován, je zmiňován už v herbáři Petra Ondřeje Mattioliho (vyšel česky v roce 1562) jako rostlina léčivá, používaná při zimnici, nechutenství, zánětech v krku a v ústech, i proti viklavosti zubů.

Často se vyskytuje zplanělý v lesích a křovinách. Nejvzácnější náš domácí druh rybízu je rybíz skalní, který je zahradnímu rybízu velmi podobný, má červené kyselé plody, ale roste pouze v našich nejvyšších pohořích (Krkonoše, Jeseníky). Patří ke druhům zákonem chráněným.

VÝZNAM:

Rybíz alpínský je málo známý domácí keř. Důvodem je jistě i to, že se nehodí pěstovat pro plody, protože je dvoudomý a plody jsou mdlé a nevýrazné chuti. Jsou však vhodnou potravou pro ptáky a drobné živočichy. Husté keře jim poskytují také kryt a ochranu.

Tento rybíz se výborně osvědčil v městské zeleni; hodí se zejména do živých plotů. Snáší i drastické seřezávání a dosti bezohledné zacházení. U nás je pro výsadby v městské zeleni běžně používaný samčí klon, který neplodí.